

Hrytsynyak O. Retrospective Analysis of the Expenses of Reproduction of Labour Supply in Administrative-Command System

The sources of profits and expenditures of households related to the reproduction of labour supply in the administrative-command system are considered, and their structure is analyzed.

Key words: household, household expenditures, household income, labour force, command system, income of population.

Стаття надійшла 20 квітня 2013 р.

УДК 005:658.0 (477)

З.Б. Живко

**СИСТЕМНИЙ ПІДХІД
ДО УПРАВЛІНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВА:
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ТА ВЗАЄМОДІЯ ПІДСИСТЕМ БЕЗПЕКИ**

В статті розглянуто системний підхід до процесу управління підприємством, суть поняття «система» та взаємодію підсистем у системі економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: процес управління, інформаційна безпека, загрози, економічна безпека, система, системний підхід.

Постановка проблеми. Вплив на економіку України інтеграції, глобалізації і трансформації кардинально змінює підходи до управління підприємством. Тобто для прийняття управлінських рішень треба враховувати своєчасність, повноту, достовірність інформаційних ресурсів та новітні інформаційні технології (ІТ), а розроблення механізмів щодо своєчасності та повноти інформаційного забезпечення управлінських рішень супроводжується низкою невіршених питань техніко-економічного та правового спрямування.

Стан дослідження. Практика застосування світового досвіду в сфері управління підприємством підтверджує те, що від своєчасності та повноти отримання інформації, її правдивості й точності залежить сам процес управління підприємством і механізми його забезпечення. Безсумнівно, виникає потреба в актуалізації використання інформаційних ресурсів, залученні інтелектуального потенціалу підприємства поряд з фінансовими й нематеріальними методами стимулювання підприємств, організацій та установ.

Проблемі використання інформаційних технологій в контексті формування державної інформаційної політики присвячені праці таких науковців: С.Й. Вовканича [5], М.І. Долішнього [8], І.І. Завадського [11], С.М. Злупка [12]. Особливості прийняття управлінських рішень знайшли своє відображення у працях І.Ю. Бобала [2], А.В. Катренка [2], Б.М. Мізюка [16], І.В. Артищука [16], Д. Дерлоу [7] та ін. Питання економічної безпеки підприємства досліджували Н.І. Архіпова [1], О.Л. Седова [1]; К.В. Болгова [3], Л.І. Шилова [3]; З.С. Варналій [4]; Л.В. Герасименко [14], О.Є. Користін [14]; Г.В. Козаченко [13], О.М. Ляшенко [13], Ю.С. Погорелов [13]; А.М. Штангрет [19] та ін. Водночас залишається нерозв'язаною низка проблем, пов'язаних з інформаційними технологіями розвитку підприємництва, комплексним аналізом існуючих методик оцінювання ефективності інформаційних систем підприємства, їх впливом на прийняття стратегічних управлінських рішень, а значить на рівень економічної безпеки підприємства.

Мета статті – дослідити поняття «система» та взаємодію підсистем підприємства як взаємопов'язаних елементів системи економічної безпеки підприємства; визначити основні напрямки забезпечення інформаційної безпеки в системі економічної безпеки та її вплив на процес управління.

Виклад основних положень. Поняття «система» в перекладі з грецької мови означає «ціле, складене з частин», інше значення – порядок, визначений правильним розміщенням частин та їх взаємозв'язками [17, с. 3]. Тож системний підхід відображає комплекс методів, за допомогою яких певний об'єкт описується як сукупність взаємопов'язаних чи взаємодіючих компонентів. Ці методи розвиваються в межах окремих наукових дисциплін і загальнонаукових концепцій, є результатом їх міждисциплінарного синтезу та основою менеджменту безпеки підприємства. Менеджер, який володіє повною та достовірною інформацією, вмilo поєднує розумові здібності й логічне мислення, застосовує методи системного підходу в повному обсязі, самореалізується як успішний управлінець.

Існують дві основні групи умінь і навиків, якими мають досконало володіти фахівці сфери управління: 1) організаційно-управлінські: уміння реалізувати управлінський цикл, спрямований на успішне вирішення проблеми; уміння визначати перспективні цілі, раціонально планувати свою роботу і роботу підлеглих, чітко доводити завдання до виконавців, дотримуватися режиму, не піддаватися буденній рутині; 2) уміння, пов'язані з комунікативною функцією: уміння менеджера спілкуватися з людьми, налагоджувати контакти із співробітниками, партнерами, представниками зовнішніх організацій і державних

структур; уміння слухати співбесідника, входити в його положення, володіти письмовою і усною мовою, контролювати власні емоції [15, с. 47].

Системний підхід до створення інформаційної системи – це комплексне вивчення економічного об'єкта як одного цілого з представленням складових частин його як цілеспрямованих підсистем та вивчення цих підсистем і взаємовідносин між ними. За системного підходу економічний об'єкт розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів однієї складної динамічної системи, яка перебуває в стані постійних змін під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів, пов'язаних процесами перетворення вхідного набору ресурсів у інші вихідні ресурси. Тобто економічний об'єкт здатний сам діяти й одночасно піддаватися зовнішнім впливам.

Системний підхід до управлінського процесу будь-якого підприємства базується на таких принципах: 1) кінцевої мети – абсолютний пріоритет кінцевої мети; 2) єдності – система розглядається як єдине ціле, так і за сукупністю елементів; 3) зв'язаності – кожен окремий елемент системи (служба безпеки фірми, маркетинговий відділ, відділ кадрів тощо) вивчається за зв'язками з навколишнім середовищем; 4) модульної побудови – в системі виділяють окремі модулі та розглядаються у сукупності; 5) ієрархії – вводять ієрархію елементів і здійснюють їх ранжування; 6) функціональності – спільний розгляд структури і функцій з пріоритетом функцій над структурою; 7) розвитку – враховують зміни системи, її здатність до розвитку, розширення, заміни частин, нагромадження інформації; 8) децентралізації – поєднують рішення, які приймаються, та керують централізацією і децентралізацією; 9) невизначеності – враховують невизначеності та випадковості в системі для подальшого прийняття управлінських рішень. Слід пам'ятати, що для ефективного управління економічною безпекою підприємства недостатньо враховувати принципи управління, розробляти стратегії, адже залежно від повноти отриманої інформації, що є основою формування стратегії, від умов її реалізації запланований та кінцевий варіант стратегії будуть суттєво відрізнятися. Тому від вміння менеджера з безпеки правильно організувати процес реалізації стратегії, отримання та аналізу інформації, своєчасності й обґрунтування прийняття управлінських рішень, створення дієвої інформаційно-аналітичної системи залежатиме забезпечення безпеки підприємства.

Характерними ознаками системного підходу є: одночасне охоплення проектуванням великої кількості завдань; максимальна типізація та стандартизація рішень; багатоаспектне уявлення про структуру інформаційної системи як про систему, що складається з кількох видів компонентів, та відносно автономне їх розроблення; ключова роль баз даних; локальне впровадження та збільшення функціональних завдань.

Завданням системного підходу до створення інформаційної системи є розроблення всієї сукупності методологічних і соціально-наукових засобів обстеження (опис, аналіз, синтез, реалізація) систем різного типу. Інформаційні системи тісно пов'язані з конкурентоспроможністю не лише продукції, але й підприємства в цілому, а значить, і з системою менеджменту якості підприємства, його економічної безпеки, тому що для виходу на певний сегмент ринку продукція має відповідати встановленим вимогам, задовольняти всі потреби споживача, бути самокупною і створювати умови для розвитку та забезпечення бізнесу.

Для ефективного і результативного функціонування підприємство має визначити взаємопов'язані види діяльності й організувати управління ними як системою. Загалом загроз, які спричинюють небезпеку для функціонування підприємства, є багато, і зумовлені вони не лише попереднім незадовільним розвитком, але й сучасними помилками вітчизняної економіки, державного регулювання та політичної ситуації в країні. Тобто підприємство може розглядатися як об'єкт і одночасно як суб'єкт безпеки, піддаватися об'єктивним чи суб'єктивним загрозам. Враховуючи, що головною метою економічної безпеки будь-якого підприємства незалежно від форми власності, обсягів і кількості персоналу є гарантування стабільності й ефективності функціонування в умовах сьогодення та у майбутньому, можна виокремити основні функціональні цілі економічної безпеки [6; 9; 10]:

- забезпечення незалежності підприємства;
- забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- досягнення конкурентоспроможності техніко-технологічного потенціалу підприємства;
- забезпечення захисту інформаційних ресурсів;
- зведення до мінімуму загроз навколишньому середовищу від виробничо-господарської діяльності підприємства, тим самим забезпечуючи підприємство від можливих штрафних санкцій тощо;
- досягнення ефективності менеджменту, організаційної культури та управління персоналом;
- досягнення високого рівня кадрової та інтелектуальної безпеки;
- ефективна організація безпеки капіталу, матеріально-фінансових ресурсів та нематеріального потенціалу тощо.

Процес управління підприємством неможливий без зворотного впливу об'єкта управління на його суб'єкт, що підтверджує дію принципу зворотного зв'язку, вказуючи на передавання інформації від об'єкта до суб'єкта. Сприйняття, опрацювання, аналіз, використання і передавання цієї інформації є основою функціонування самого суб'єкта управління. Таким чином, інформація, отримана від об'єкта управління, і є предметом

управлінської діяльності, який під впливом методів управління або з їх допомогою трансформується у командну інформацію суб'єкта управління і направляється ним до об'єкта управління [10, с. 132].

Складні системи управління завжди поділяються на дві основні підсистеми: керівну і керовану, кожну з яких можна, своєю чергою, розглядати як самостійні системи з властивими їм підсистемами. Таким чином, складні системи мають багаторівневу ієрархічну структуру, в кожній ланці (підсистемі) якої є свої локальні напрямки прямих і зворотних зв'язків, що утворюють внутрішні контури саморегуляції. У кожній системі управління є суб'єкт – керівна підсистема і керована підсистема [15], які тісно пов'язані, взаємодіють та базуються на інформації.

У підприємстві конкурентна боротьба неможлива без отримання інформації. Прагнення отримати відомості в умовах закритого до них доступу законним шляхом породжує неминучу недобросовісну конкуренцію, тобто об'єктивну потребу шпигувати за конкурентом. Без володіння інформацією про дії конкурента, про передбачуваний попит на продукцію чи послуги, перспективні наукові дослідження та новітні технології важко, а деколи неможливо бути конкурентоспроможним. Виникають два протиріччя, дві тісно взаємозв'язаних обставини: а) підприємець вимушений захищати свої таємниці (цінну комерційну інформацію); б) підприємець вимушений з метою конкуренції здобувати (красти, купувати) чужі таємниці, що захищаються. Те, що не захищається, особливої цінності не має.

Таким чином, конкурентна розвідка має такі особливості: 1) вона набуває пріоритетного значення у порівнянні з військовою та політичною розвідкою; 2) об'єктом розвідувальної діяльності стає перш за все новітня науково-технічна інформація, а також усі інші види відомостей: фінансові та бізнесові плани корпорацій, маркетингові програми, умови переговорів з партнерами та конкурентами тощо; 3) понад 90 % економічної та військово-економічної інформації отримують із відкритих джерел; 4) значно зростають витрати на ведення економічної інформаційно-аналітичної діяльності, але прибутки від неї стають надзвичайно великими; 5) разом з традиційними засобами збору, аналізу й узагальнення розвідувальної інформації активно використовуються майже всі досягнення науково-технічної революції для вивчення розвідувальних даних; 6) активне та ефективне ведення економічної інформаційно-аналітичної діяльності має особливе значення для тих підприємств, у яких з тих чи інших причин на певний час загальмувався економічний та науково-технічний прогрес. Тому в інтересах зміцнення підприємницької діяльності, а значить і всіх сфер економічної безпеки підприємства було б доцільно мати маркетингово-

аналітичну чи розвідувальну структуру з відповідним правовим полем її діяльності.

Управління системою економічної безпеки передбачає систематичну діагностику загроз та економічної безпеки підприємства. Для цього пропонуємо застосовувати методику комплексної діагностики системи економічної безпеки підприємств, запропоновану В.І. Франчуком, до складу якої входять: 1) методика діагностики загроз економічній безпеці підприємства; 2) методика діагностики стану економічної безпеки підприємства; 3) методика діагностики ефективності системи економічної безпеки підприємства; 4) методика діагностики безпекової корпоративної культури; 5) методика визначення загального індексу економічної безпеки підприємства. Безпечний рівень економічної системи залежить від ефективності реалізації загальних функцій системи економічної безпеки підприємства, а саме: 1) інформаційно-оперативної; 2) попереджувально-профілактичної; 3) ліквідаційно-відновлювальної [18].

Висновок. Отже, оцінювання стану та рівня економічної безпеки підприємства має ґрунтуватися на комплексному, багатофакторному та системному підході, що спричинює розробку нових моделей оцінювання економічної безпеки підприємства з огляду на вплив на них галузевої та організаційної структури, стадії життєвого циклу, системи оплати праці, корпоративної культури тощо. На нашу думку, слід особливо акцентувати на контролі за якістю продукції та постійному удосконаленні, на подальшому розробленні політики підприємства в умовах виходу на міжнародні ринки, розвитку інформаційно-аналітичного підрозділу підприємства та системи управління. Необхідно впровадити систему управління підприємством через збалансовану систему показників, застосовуючи сукупність якісних методів прогнозування стану підприємства і підвищення конкурентоспроможності продукції.

Системний підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства та процесу управління ним дає можливість забезпечити й економіку держави, адже лише за рахунок чітко організованої системи економічної безпеки підприємство зможе ефективно розвиватися, сплачувати податки, створювати нові робочі місця, бути конкурентоспроможним та вносити свій внесок у розвиток галузі, підприємництва і держави загалом.

---

1. Архипова Н.И. Управление персоналом в инновационной сфере / Н.И.Архипова, О.Л. Седова // Инновационный выбор России: проблемы и перспективы: труды X Чаяновских чтений. (Москва, 12 марта 2009 г.); под ред. Н.И. Архиповой. – М.: РГГУ АНХ при Правительстве РФ, 2009.

2. Бобало І.Ю. Використання сховищ даних у системах підтримки прийняття рішень / І.Ю. Бобало, А.В. Катренко // Інформаційні системи та мережі. Вісник НУ «Львівська політехніка». – 1998. – № 330. – С. 5–12.

3. Болгова К.В. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства / К.В. Болгова, Л. І. Шилова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.masters.donntu.edu.ua

4. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, О.С. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. – 209 с.

5. Вовканич С.І. Глобалізація інформаційного простору та соціогуманістична політика / С.І. Вовканич // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна науково-технічна політика: інноваційний розвиток та інформаційний простір: матеріали доповідей МНПК (м. Львів, 29–30 червня 2000 р.) / відп. ред. М.І. Долішній. – Львів, 2000. – Випуск XIV. – С. 325–338.

6. Грішин С.П. Основні складові та напрямки забезпечення економічної безпеки підприємства / С.П. Грішин, О.В. Зубарев, В.Ю. Коротков та ін. // Інформаційна безпека. – 2009. – № 2 (2). – С. 84–88.

7. Дерлоу Дес. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень / пер. з англ.; Дес. Дерлоу – К.: Наукова думка, 2001. – 242 с.

8. Долішній М.І. Суть, стан та перспективи регіональної соціальної політики в Україні / М.І. Долішній, У.Я. Садова // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Соціальні аспекти регіональної політики: щорічник наукових праць / гол. ред. М.І. Долішній. – Львів, 1999. – Випуск IX. – С. 8–20.

9. Економічна безпека підприємств: підручник / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Алерта, 2011. – 704 с.

10. Живко З.Б. Мотивований персонал як гарант безпеки та конкурентоспроможності підприємства / З.Б. Живко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / за ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. – № 2 (18), том. 1. – С. 130–136.

11. Завадский И.И. Информационная война. – Что это такое? И.И. Завадский // Досье секретных служб. – 2000. – № 2.

12. Злупко С.М. Сутність, форми, компоненти, національні та регіональні особливості соціального захисту населення / С.М. Злупко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Соціальні аспекти регіональної політики: щорічник наукових праць / гол. ред. М.І. Долішній. – Львів, 1999. – Випуск IX. – С. 20–34.

13. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

14. Користін О. Є. Економічна безпека: навч. посіб. / О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко. – К.: КНУВС, 2010. – 368 с.

15. Менеджмент безпеки персоналу: навч. посіб. / З.Б. Живко, О.Б. Баворовська, М.О. Живко та ін.; за ред. З.Б. Живко. – Львів: Ліга-Прес, 2011. – 228 с.

16. Мізюк Б.М. Про деякі особливості прийняття управлінських рішень в умовах ризику / Б.М. Мізюк, І.В. Артищук // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: збірник науково-прикладних праць – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2001. – № 417. – С. 268–273.

17. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: учеб. пособие / Ю.П. Сурмин. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.

18. Франчук В.І. Методика діагностики економічної безпеки акціонерних товариств / В.І. Франчук. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 47 с.

19. Штангрет А.М. Управління економічною безпекою підприємств авіаційної галузі: монографія / А.М. Штангрет. – Львів: Українська академія друкарства, 2011. – 270 с.

Живко З.Б. Системный подход к управленческому процессу предприятия: информационные технологии и взаимодействие подсистем безопасности

В статье рассмотрены системный подход к процессу управления предприятием, сущность понятия «система» и взаимодействие подсистем в системе экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: процесс управления, информационная безопасность, угрозы, экономическая безопасность, система, системный подход.

Zhyvko Z.B. System approach to management process enterprise: IT and security subsystems interaction

The article deals with a system approach to the process of management, the essence of a concept of «system» and the interaction of the subsystems in the system of enterprise's economic security .

Key words: process of management, information security, threats, economic security, system, system approach.

Стаття надійшла 21 січня 2013 р.

УДК 332.72

К.М. Качура

СЕГМЕНТАЦІЯ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ

Розглядається сегментація ринку нерухомості. Проаналізовано процес формування попиту і пропозиції на ринку, а також чинники, що впливають на попит і пропозицію на ринку нерухомості.

Ключові слова: ринок нерухомості, сегментація ринку, попит, пропозиція.

Постановка проблеми. Розвиток ринку нерухомості передбачає формування нового підходу до вирішення вже існуючих проблем ринку. З метою розуміння процесів, що відбуваються на ринку нерухомості, спробуємо здійснити сегментацію ринку.

Стан дослідження. Економічна наука достатньо багато уваги приділяє розгляду процесів становлення та функціонування ринку не-